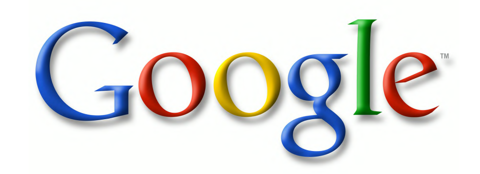
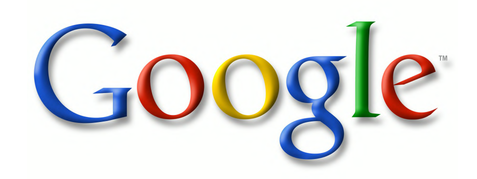

Google

BD
41
.T88
1896
A 3 9015 00391 288 1
University of Michigan – BUHR
Essai d'un plan d. metaph.

ESSAI

d'un plan de métaphysique.

PAR

ALEXIS I. TSIMBOURAKY

SECONDE ÉDITION

ATHÈNES
IMPRIMERIE DES ÉTABLISSEMENTS
ANESTIS CONSTANTINIDÈS
1896

ESSAI

d'un plan de métaphysique.

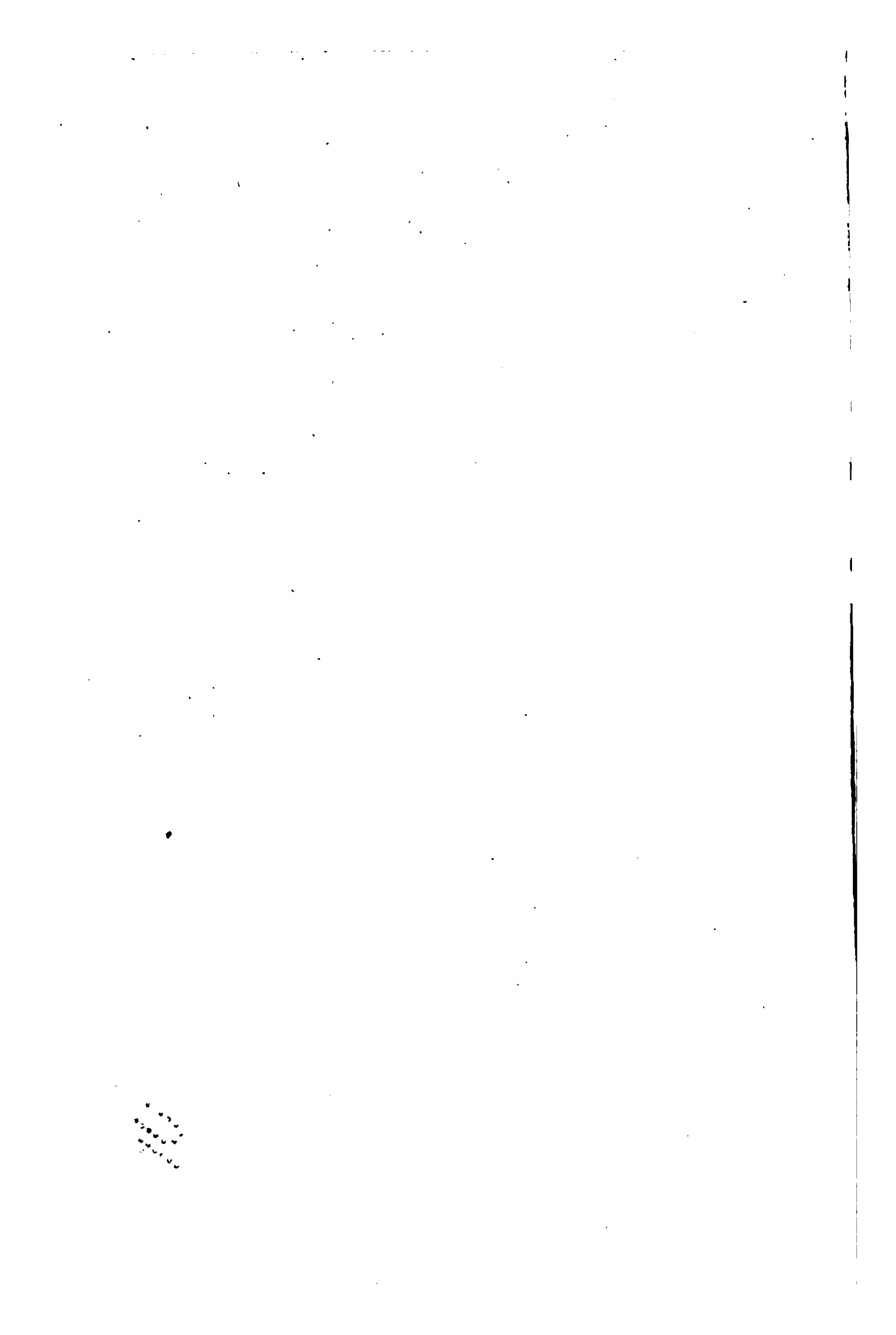
PAR

ALEXIS I. TSIMBOURAKY

SECONDE ÉDITION

ATHÈNES
IMPRIMERIE DES ÉTABLISSEMENTS
ANESTIS CONSTANTINIDÈS
1896

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΙΟΥ Ι. ΤΣΙΜΠΟΥΡΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
1896

'Εν Παρισίοις τῇ 15 'Απριλίου 1894.

'Ερρῖκος Μαριών,

Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων.

22, rue de Grenelle

Λίαν εὐγνώμων πρὸς τὸν Κύριον 'Αλέξιον Τσιμπουράκην, διότι ἐτίμησεν αὐτόν, προσενεγκὼν αὐτῷ τὸ αὐτοῦ *Δοκίμιον Διαγράμματος Μεταφυσικῆς*, ἐν ᾧ θίγει διὰ χειρὸς τοσοῦτον ἀσφαλοῦς, τοσαῦτα μεγάλα ζητήματα, ἐν σελίσι τοσοῦτον ὀλίγαις.

'Ο κ. 'Αλέξιος Τσιμπουράκης πρὸς τὸν κ. 'Ιούλιον Βέρν.

('Εν τῷ περικαλύμματι ἑνὸς ἀντιτύπου τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ Δοκιμίου τούτου.)

'Η Μεταφυσικὴ θὰ ἐγίνετο ἀνάγνωσμα δημοφιλές, ἐὰν εἶχεν ἕνα 'Ιούλιον Βέρν.

'Εν Αἰτωλικῷ τῇ 3]15 'Ιουνίου 1895.

Α. Ι. Τ.

'Ο κ. 'Ιούλιος Βέρν πρὸς τὸν κ. 'Αλέξιον Τσιμπουράκην

'Αγαπητὲ Κύριε, ἡ ἀπουσία δέν μοι ἐπέτρεψε νὰ εὐχαριστήσω ὑμᾶς ταχύτερον ἐπὶ τῷ ἐρασμίῳ ὑμῶν καὶ πολυτίμῳ δωρήματι. Ὅθεν σπεύδω νὰ ἀπευθύνω ὑμῖν τὰς εἰλικρινεῖς μου εὐχαριστίας, ἐπίσης δὲ καὶ τὰς κρατίστας μου προσαγορεύσεις καὶ διαβεβαιώσεις ὁμοφροσύνης καὶ ἐκτιμήσεως.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΒΕΡΝ

Τῇ 15 'Ιουλίου 95.

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ

....

Α. Ἡ ὕπαρξις.

Ἡ μεταφυσικὴ εἶναι ὁ ἔλεγχος τῆς ὑπάρξεως.

Ἐκ τοῦ ἐπ' ἄπειρον διαιρετοῦ τῆς ὕλης, ὅπερ ἐπιβέβληται τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει, καίτοι ἀδυνατούσῃ νὰ ἐξελέγξῃ, ἢ κἂν νὰ συλλάβῃ αὐτό, ὅ ἐστιν ἐκ τοῦ ἀπείρως μικροῦ, ἀσφαλέστατον δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν συμπέρασμα ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀπείρως μεγάλου, ὅ ἐστι τοῦ ἀπείρου, ὅπερ ὡσαύτως ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐξελέγξωμεν ἢ νὰ νοήσωμεν.

Ὅθεν ἡ ὕπαρξις εἶναι ἀπόλυτος καὶ ἄπειρος· ἤτοι, δὲν ὑπάρχει σχετικῶς πρὸς ἕτερόν τι πλὴν ἑαυτῆς, καὶ ταυτιζομένη μετὰ τοῦ συνόλου τῶν ὑπαρκτῶν πραγμάτων, ἤτοι μετὰ τοῦ Σύμπαντος, δὲν ἔχει τὸ ἑαυτῆς ἐναντίον οὔτε ἐντεῦθεν οὔτε ἐκεῖθεν οἱωνδήποτε ὁρίων.

Ὅ ἐστιν ἴσον καὶ τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἐπὶ μόνης τῆς ὑπάρξεως ἐφαρμόζονται αἱ λέξεις Ἄπειρον καὶ Ἀπόλυτον.

Ὡς ἀπόλυτος ἡ ὕπαρξις ἀντιτίθεται ἄρα εἰς μόνην τὴν ἀνυπαρξίαν, οὐδαμῶς δὲ εἰς τὸ σχετικόν· καθ' ὅσον πρὸς τὰ σχετικὰ πράγματα ἔχει ἣν σχέσιν τὸ ὅλον πρὸς τὰ μέρη, καὶ ἐπομένως οὐδεμία διαφορὰ φύσεως ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ Ἀπολύτου καὶ τοῦ Σχετικοῦ, ἀφ' οὗ καὶ τὰ σχετικά, ὥσπερ τὸ Ἀπόλυτον, ἀνεπίδεκτά εἰσιν ἐκμηδενίσεως, καὶ μόνον δὲν ὑπάρχουσι *μόνα*, ἀλλ' ἐν *σχέσει* συνυπάρξεως πρὸς ἕτερα ἐπίσης σχετικὰ πράγματα, καὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ὁποῖα *μόνα* εἰσὶ σχετικά.

Ὡς ἄπειρος ἡ Ὕπαρξις, ἀποκλείουσα ὅρια, εἰς μόνην ὡσαύτως ἀντιτίθεται τὴν ἀνυπαρξίαν, οὐδαμῶς δὲ εἰς τὸ πεπερασμένον, πρὸς ὃ ἐπίσης ἔχει ἣν σχέσιν τὸ ὅλον πρὸς τὰ μέρη, καὶ ἐπομένως ὡσαύτως οὐδεμία διαφορὰ φύσεως ὑφίσταται μεταξὺ αὐτῶν, ἀφ' οὗ, ὥσπερ τὸ Ἄπειρον, τὰ πεπερασμένα πράγματα δὲν συναντῶσιν ἐπὶ τῶν ὁρίων αὐτῶν τὴν ἀνυπαρξίαν, ὅ ἐστι τὸ μηδέν, ἀλλ' ἕτερα ἐπίσης πεπερασμένα πράγματα, ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ὁποῖα *μόνα* εἰσὶ πεπερασμένα.

Εἶναι λοιπὸν προφανές, ὅτι ἡ ἀνυπαρξία (τὸ μὴ ὂν φιλοσόφων πρὸ τοῦ Παρμενίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος, τῶν Ἀλεξανδρινῶν, καὶ μέχρι τοῦ Ἑγέλου) [1] εἶναι λέξις κενὴ ἐννοίας, διότι ἄλλως ἡ ὕπαρξις οὔτε ἀπόλυτος θὰ ἦν, οὔτε ἄπειρος.

Ἀλλ' ἀποκλείουσαι ὅρια τῆς ὑπάρξεως καὶ συνύπαρξιν ἢ σχέσιν αὐτῆς μεθ' ἑτέρου τινὸς πλὴν ἑαυτῆς, ἢ μετὰ τοῦ μηδενός, αἱ λέξεις Ἀπόλυτον καὶ Ἄπειρον ἀποκλείουσιν ὡσαύτως καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ ποιητικὸν καὶ τελικὸν τῆς

1) Ὡς καὶ τὸ Μηδὲν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

ὑπάρξεως αἴτιον. Καθ' ὅσον ἄλλως δὲν θὰ ἦν ἀπόλυτος, *μόνη*, ἀλλ' ἐν σχέσει ἐξαρτήσεως ἀφ' ἑτέρου τινός, ὅπερ θὰ προεκάλει τὴν γένεσιν αὐτῆς, (σχεδὸν ἐκφράζουσι τὴν ἡμετέραν ἰδέαν αἱ λέξεις τοῦ Σπινόζα, ὅτι ἡ ὑπόστασις εἶναι **causa sui**) ἢ θὰ ἐτίθει τέρμα αὐτῇ, ἢ χάριν τοῦ ὁποίου ἡ ὕπαρξις θὰ ὑπῆρχεν. Ἀλλὰ τῆς ὑπάρξεως οὔσης ἀπείρου, ποῦ τὸ ἕτερον τοῦτο ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ;

Ἐκ τῆς ἄκρας μὲν τῆς ὑπάρξεως σκοπιμότητος δυναστικῶς ὑποχρεούμεθα ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ μὲν ἀνόργανος φύσις εἶναι παθητικῶς, ἡ δὲ ἐνόργανος ἐνεργητικῶς λογική. Προφανῶς ὅμως ἡ σκοπιμότης αὕτη οὐδόλως ἀποτελεῖ τελικὸν αἴτιον ἔξω τῆς ὑπάρξεως, ἀλλὰ περιέχεται ἐν αὐτῇ.

Ἕπεται ἐκ τῶν προηγουμένων, ὅτι ὁ ἔλεγχος τῆς ὑπάρξεως, ἤτοι ἡ μεταφυσική, μόνον, οὕτως εἰπεῖν, περιλαμβάνει ζήτημα, τὸ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ὑπάρξεως.

Ἀλλ' εἶναι προφανές, ὅτι καὶ ὁ ἀνόργανος καὶ ὁ ὀργανικὸς καὶ ὁ ὑλικὸς καὶ ὁ πνευματικὸς κόσμος, ὅ ἐστι πάντες τῆς ὑπάρξεως οἱ βαθμοί, εἰσὶ *Δύναμις*.

Διατί; — Τὴν ἀπόκρισιν ζητητέον ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ὑπάρξει. — Διότι ἡ δύναμις εἶναι τὸ στοιχεῖον τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον τῆς ὑπάρξεως, καί, σχεδὸν θὰ ἔλεγον, διότι ἡ ὕπαρξις εἶναι ὁ ὕπατος τῶν θριάμβων, — διὰ πᾶσαν δὲ νίκην δύναμις εἶναι ἀναγκαία, — ἂν μετὰ τῆς λέξεως θρίαμβος μὴ συνυπενοεῖτο καὶ *σχέσις* ἐχθρικὴ τῆς ὑπάρξεως πρὸς ἕτερόν τι ἐκτὸς ἑαυτῆς.

Ἡ *Δύναμις* ἐν *σχετικῇ* μὲν ἀκινησίᾳ (παθητικῇ κινήσει) πήγνυται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ γίνεται τὸ Σύμπαν, ἐν σχετικῇ δὲ κινήσει, ἡ φυτική, ζωϊκή, καὶ πνευματικὴ αὐτοῦ ζωή.

Ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἔχει τοσοῦτον ὑψηλὴν περὶ τῆς δυνά-

μεως ἰδέαν· καὶ δὴ, (τὰ Μετὰ τὰ Φυσικά, Θ'. 1051 α, 4), διαρρήδην ἀποφαίνεται τὴν ἐνέργειαν «βελτίω καὶ τιμιωτέραν» τῆς δυνάμεως. Ἀλλ' ἐκ τῶν λόγων, ἐφ' ὧν στηρίζεται, δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι δὲν ἐθεώρησεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς ἐπόψεως σημείου, ὅ ἐστι, δὲν κατενόησεν, ὅτι ἡ ἐνέργεια εἶναι τὸ ἐνεργητικὸν τῆς δυνάμεως στοιχεῖον, καὶ ὅτι ἑπομένως ἡ δύναμις εἶναι περιεκτικωτέρα τῆς ἐνεργείας.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀρχικὴν τῆς δυνάμεως ἢ τῆς ὑπάρξεως μορφήν, φαίνεται, ὅτι ἔδει νὰ ἦν ἐναντία τῆς τε σημερινῆς συγκεντρώσεως ὕλης, ἐξ ἧς οἱ ἀστέρες, αἱ κοσμονεφέλαι κ.λ.π. καὶ τῆς σημερινῆς διαφανείας, ἥτις συγχέεται, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τοῦ χώρου· ἀλλ' ὅτι ἡ ὕλη ἔδει νὰ ἦν ἐξ ἴσου πανταχοῦ διακεχυμένη, καὶ ὅτι ἄνευ τῆς συγκεντρώσεως ταύτης ἡ διαφάνεια αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ.

Εἴπομεν ὅτι ἡ ὕπαρξις, ἤτοι τὸ Σύμπαν, εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ δύναμις, καὶ οὐδαμῶς ἡ *φανέρωσις* δυνάμεώς τινος ὑπὲρ ἔννοιαν κατὰ τὸν κ. Ἑρ. Σπένσερ, (Πρῶται ἀρχαί, § 14). Ὁ κ. Ἑρ. Σπένσερ χωρίζει τὴν δύναμιν ἀπὸ τοῦ Σύμπαντος, καὶ τὸ ὂν ἀπὸ τοῦ φαινομένου, ὃν τρόπον ὁ Ἕγελος τὴν Ἰδέαν ἀπὸ τῆς Φύσεως, (Λογική, Εἰσαγωγὴ Ἑγέλου, κατὰ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν A. Véra). Καὶ πρῶτον μὲν ὡς πρὸς τὸν κ. Ἑρ. Σπένσερ, δὲν φαίνεται ὅτι ἡ διάκρισις αὕτη ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐρείδεται αὐταπάτης, ἧς ἕνεκεν οἱ ἄνθρωποι φαντάζονται δημιουργὸν καὶ δημιουργίαν; Ὡς πρὸς δὲ τὸν Ἕγελον, οὐδὲν τοσοῦτον ὡραῖον, ὅσον ἡ ἑξῆς ἐρώτησις τοῦ Ἀριστοτέλους· «πῶς ἂν αἱ ἰδέαι, οὐσίαι τῶν πραγμάτων οὖσαι, χωρὶς εἶεν;» (Αὐτόθι 991 β' 2).

Ἡ ὕλη εἶναι τὸ παθητικὸν τῆς Δυνάμεως στοιχεῖον, τὸ ὑποπῖπτον εἴς τινας ἤ τινας τῶν αἰσθήσεων.

Ἐὰν σαφῆ ἔχωμεν ἰδέαν τῆς ἀπολύτου καὶ ἀπείρου ὑπάρξεως, ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ χρόνος καὶ ὁ χῶρος δὲν ἔχουσιν αὐθυπαρξίαν· ἀλλ' ὅτι ἐναντίον τῆς ὑποθέσεως τοῦ κ. Ἐρ. Σπένσερ (αὐτόθι § 15, ὑποθέσεως, ἥτις ἀντίκειται εἰς τὸ ἀπόλυτον τῆς ὑπάρξεως), θὰ ἔπαυον τοῦ εἶναι, ἐὰν τὸ πᾶν ἔπαυεν ὄν. Διότι ὁ χρόνος εἶναι μηδέν, ἄνευ τῆς *διαρκούσης* ὑπάρξεως, καὶ ὁ χῶρος εἶναι μηδέν, ἄνευ τῆς *ἐκτεινομένης* ὑπάρξεως (ὡς καὶ ἡ κίνησις εἶναι μηδέν, ἄνευ πράγματός τινος *κινουμένου*).

Ὅθεν δυνάμεθα ἁπλῶς νὰ ὁρίσωμεν τὸν μὲν χρόνον ὡς τὴν διάρκειαν, τὸν χῶρον ὡς τὴν ἔκτασιν, καὶ τὴν κίνησιν ὡς τὴν ἀλλαγὴν θέσεως τῆς ὑπάρξεως.

Ἕπεται δ' ἐντεῦθεν ὅτι ὁ χρόνος καὶ ὁ χῶρος δὲν εἶναι οὔτε τύποι τῆς ἐμφύτου γνώσεως κατὰ Κάντιον, οὔτε ἰδέαι καθ' Ἕγελον, οὔτε ἀκατάληπτόν τι κατὰ τὸν κ. Ἐρ. Σπένσερ, οὔτε οὐσίαι.

Καὶ τολμῶ εἰπεῖν, ὅτι αἱ αὐταὶ ἐφαρμόζονται σκέψεις καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦ ποσοῦ, τοῦ ποιοῦ, καὶ ἐν γένει ἐπὶ παντὸς ὅπερ δὲν ὑφίσταται οἴκοθεν.

Β. Κοσμολογία

(ἢ σχέδιον τοῦ Παντός).

Ἡ ἀνθρωπότης εἶναι τὸ Πᾶν ζῶν διὰ πολλῶν *ἐγώ*.

Ἕκαστον ἐγὼ εἶναι συγκέντρωσις ὑπάρξεως· 1) χημικῶς μιξίμου· 2) πλαστικῆς· 3) ὀργανικῆς· 4) αὐτοκινήτου· 5) αὐτενεργοῦ· 6) αὐτοδυνάμου.

Διατί τὸ Πᾶν ζῇ *διὰ πολλῶν ἐγώ* ;

Ἐκ τῶν ὑστέρων δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἄριστος τοῦ ζῆν αὐτοῦ τρόπος. Διότι ἄλλως αἱ περιπαθέσταται, ἥδισται, καὶ ὕψισται θὰ ἔλειπον ἀπολαύσεις, συγκινήσεις καὶ ἰδέαι.

Πῶς τὸ Πᾶν ζῇ *διὰ πολλῶν ἐγώ* ;

Ἅμα τὴν ἐρώτησιν ταύτην προβαλοῦσα ἡ μεταφυσικὴ ἐξεπλήρωσε τὸ ἑαυτῆς ἔργον· καὶ εἰς τὴν ειδικὴν φιλοσοφίαν καὶ πάσας τὰς ἐπιστήμας ἀπόκειται ν' ἀποκριθῶσιν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν οὐράνιον μηχανικήν, τὴν ἡλιογραφίαν, τὴν γεωλογίαν καὶ τὴν ἀνθρωπολογίαν.

Βεβαίως δὲ δὲν θ' ἀντιλέξωσιν, ἐὰν εἴπωμεν, τρόπῳ γενικωτάτῳ, ὅτι ἑκάστη ἀνθρωπότης ἔχει ἀνάγκην πλανήτου μὲν πρὸς διαμονήν, ἡλίου δὲ ζωογόνου, τῆς πείνης, τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ θανάτου πρὸς συντήρησιν καὶ πολλαπλασιασμόν.

Ἄνευ τοῦ θανάτου τὸ Πᾶν δὲν θὰ ἔζη διὰ *πολλῶν ἐγώ*. Ἡ γῆ λ. χ. ἀπὸ συσσωματώσεως μέχρις ἀποσωματώσεως αὐτῆς δὲν θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ διαθρέψῃ πλέον τῶν πέντε δισεκατομμυρίων ἀνθρωπίνων ὄντων, ἐν ᾧ διὰ τοῦ θανάτου διατρέφει ἴσως περὶ τὰ πέντε δισεκατομμύρια κατ' αἰῶνα.

Οὕτω δὲ αἰωνία διατηρεῖται ἡ νεότης τοῦ Παντός· καὶ οὐδὲν θαυμασιώτερον τοῦ θεάματος ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ νευρικὸν σύστημα φέρει τὰς λανθανούσας[1] ἐντυπώσεις ζωῆς ἑκατοντάδων χιλιάδων ἐτῶν, καὶ ὅστις ἐν τούτοις ἐμφανίζεται ὡς βρέφος.

Προσθετέον ὅτι ἡ μὲν ἀνόργανος φύσις εἶναι φύσει ἀνεπί-

1) Πιστεύω ὅτι πολλὰ ὄνειρά εἰσιν ἐπανάληψις σκηνῶν τῆς ζωῆς προγόνων ζησάντων πρὸ πολλῶν αἰώνων.

δεκτος γήρατος, ἡ δὲ λοιπὴ ἐνόργανος, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα, ἀνανεοῦνται ὡς ὁ ἄνθρωπος, καὶ δὴ ταχύτερον αὐτοῦ.

Γ. Θεολογία.

Ἡ θεολογία εἶναι ἡ κοσμολογία τῆς ἀμαθείας.

Ἐν τούτοις ἡ ἀμάθεια αὕτη εἶναι σχετικὴ της σοφίας, ἣν ἡ ἀνθρωπότης μόλις ἀπό τινων χιλιετηρίδων ἐκτήσατο, οὖσα πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνίκανος νὰ ἐκφράσῃ διὰ θρησκειῶν θαυμασμὸν καὶ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ ὑπάρξει, καὶ νὰ δημιουργήσῃ πρὸς ἑρμηνείαν τῆς ὑπάρξεως θεούς.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄπειρον ἐπενόησε πληθὺν θεῶν, ἐξ ὧν ὁ ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς μὲν τῶν Ἑβραίων φαντασίας συλληφθείς, βραδύτερον δ' υἱοθετηθεὶς παρὰ τῶν χριστιανικῶν καὶ μωαμεθανικῶν λαῶν, ἀτελέστερος τοῦ Διός, ἅτε περιφρονῶν ὅ,τι καλοῦσι σάρκα, φαίνεται ὅτι τὸ ὕστατον εἶναι πλάσμα τῆς Καυκασίας τοὐλάχιστον φυλῆς.

Τοῦθ' ὅπερ εἶναι εὐκτέον, καθ' ὅσον νῦν, διὰ τὰ πνεύματα, τά, μεταξὺ ἡμῶν, μὴ τυχόντα ἀνωτέρας ἀναπτύξεως, πᾶσα θρησκεία, παρὰ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Ἐδουάρδου Χαρτμάννου ὑπὲρ θρησκείας τινὸς τοῦ μέλλοντος, (ἡ οἴκοθεν κατάλυσις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ θρησκεία τοῦ μέλλοντος) εἶναι θετικὸν πρόσκομμα πολιτισμοῦ, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀμάθειαν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἕνεκα ταύτης ἔλλειψιν ἠθικῆς αὐτονομίας.

Καὶ πρώτιστα πάντων ἄνευ τῆς ἠθικῆς ταύτης ἑτερονομίας οἱ ἄνθρωποι οὐδέποτε θὰ ἐτόλμων νὰ χύσωσι τὸ πολύτιμον αἷμα ἐν ὀνόματι τῶν θρησκειῶν καὶ ὑπ' εὐθύνην τοῦ Θεοῦ.

Δ. Περὶ τῶν ἡμετέρων γνώσεων.

Ἐπειδὴ ἡ ὕπαρξις εἶναι ἀπόλυτος, πᾶσαι αἱ περὶ αὐτῆς μέχρι τοῦδε παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιτευχθεῖσαι γνώσεις (ὡς καὶ αἱ ἐπιτευχθησόμεναι) εἰσὶν ἀναγκαίως ἀπόλυτοι· οἷον αἱ γνώσεις αἱ ἀριθμητικαί· διότι, ὡς λέγουσιν οἱ Πυθαγόρειοι, «τὰ πάθη τὰ τῶν ἀριθμῶν ἐν ἁρμονίᾳ ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις.» ('Αριστοτέλ. αὐτόθι 1090 β' 24).

Ἰδοὺ ἓν ἁπλούστερον παράδειγμα· ἐὰν πράγματι χρυσὸς ᾖ τὸ ἐν τῇ χειρί μου ἀντικείμενον, ὅ ἐστι, πλὴν ἐὰν ἀπατῶμαι, ἡ ἐμὴ γνῶσις εἶναι ἀπόλυτος. Διότι ἀδυνάτου οὔσης τῆς ἀνυπαρξίας τοῦ ἐν λόγῳ ἀντικειμένου, ἡ περὶ αὐτοῦ γνῶσίς μου δὲν δύναται νὰ διαψευσθῇ.

Πιστεύομεν δέ, ὅτι τὰ κατὰ τοῦ ἀπολύτου τῶν ἡμετέρων γνώσεων ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Ἑρ. Σπένσερ (Πρῶται Ἀρχαί, Μέρος πρῶτον κεφ. 4) δὲν συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τοῦ θέματος αὐτοῦ.

Ἐν Αἰτωλικῷ

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1896.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΗΣ

ΥΠΟ **ΑΛΕΞΙΟΥ Ι. ΤΣΙΜΠΟΥΡΑΚΗ**

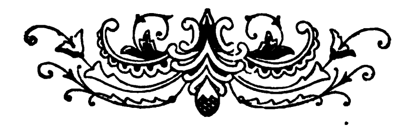
ΕΠΙΤΟΜΗΣ

ΤΩΝ

ΠΡΩΤΩΝ ΑΡΧΩΝ

ΤΟΥ

ΕΡΒΕΡΤΟΥ ΣΠΕΝΣΕΡ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1896

Ὁ κ. Ἑρβέρτος Σπένσερ
τῷ κ. Ἀλεξίῳ Τσιμπουράκῃ

64 Avenue Road
Regent's Park

Ἐν Λονδίνῳ N. W.
Αὐγούστου 21, 1893.

Ἀγαπητέ μοι Κύριε,

Προσφάτως ἔλαβον, σταλέντα, ὡς ὑποθέτω, διὰ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑλληνικῆς Πρεσβείας, τρία ἀντίτυπα τῆς ἐν τῇ ὑμετέρᾳ γλώσσῃ ἐπιτομῆς τῶν **Πρώτων Ἀρχῶν.**

Εἶναι δι' ἐμὲ εὐάρεστος ἔκπληξις ὅτι χώρα, ἐπὶ παιδείᾳ διακριθεῖσα πρὸ τοσούτων αἰώνων, τοσούτῳ μεταγενέστερον ἐκτιμᾷ προϊόν, οἷον ἡ Συνθετικὴ Φιλοσοφία.

Εἶναι τὸ ὑμέτερον ἔργον μετάφρασις μέρους τῆς ἐπιτομῆς, τῆς ἀγγλιστὶ συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Howard Collins, ἢ ὅλως ἄσχετον; Κατ' ἄμφω τὰς περιπτώσεις χαίρω, διότι αἱ ἐν αὐτῷ ἰδέαι διαδίδονται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον, ἐλπίζω δὲ ὅτι τῆς δημοσιεύσεως τὰ ἀποτελέσματα ἔσονται ὑμῖν εὐχάριστα, καὶ ὅτι οἱ κόποι ὑμῶν δὲν θὰ ἀποβῶσι μάταιοι.

Εἰμὶ
εἰλικρινῶς ὑμέτερος
Ἑρβέρτος Σπένσερ.

Ὁ κ. Ἀλέξιος Τσιμπουράκης
τῷ κ. Ἑρβέρτῳ Σπένσερ

Ἐν Αἰτωλικῷ τῇ 20)1 Σεπτεμβρίου 1893.

Κύριε,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ βεβαιώσω τὴν παραλαβὴν τῆς ὑμετέρας ἐπιστολῆς τῆς 21 Αὐγούστου, καὶ νὰ εὐχαριστήσω ὑμᾶς θερμῶς ἐπ' αὐτῇ.

Τὸ ἔργον τοῦ κ. Howard Collins μοὶ εἶναι ἄγνωστον·

καὶ δή, μὴ γινώσκων καλῶς τὴν ἀγγλικήν, μόνον τὴν εἰς τὸ γαλλικὸν μετάφρασιν τῶν **Πρώτων Ἀρχῶν** ὑπὸ τοῦ κ. E. Cazelles ἀνέγνων.

Ἔσομαι λίαν εὐτυχής, Κύριε, ἐὰν λάβητε τὴν καλοσύνην νά μοι γράψητε, ἐὰν ἔχω δίκαιον ἢ ἄδικον γράψας τὰ ἑξῆς ἐν τῷ μικρῷ μου προλόγῳ.

«Δύναμις, ἥτις ἐν σχέτικῇ ἀκινησίᾳ (παθητικῇ κινήσει) »πήγνυται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ γίνεται τὸ **Σύμπαν,** ἐν σχε»τικῇ δὲ κινήσει ἡ φυτική, ζωϊκή, καὶ πνευματικὴ αὐτοῦ ζωή, »ἰδού, νομίζομεν, ἡ ἰδέα, εἰς ἣν ἄγει ἡ μελέτη τοῦ ἐξόχου »συγγράμματος, τοῦ ὁποίου δημοσιεύομεν ἐπιτομήν.»[1]

εἰμί, Κύριε,
διὰ παντὸς ὑμέτερος
Α. Ι. Τσιμπουράκης.

Ὁ κ. Ἑρβέρτος Σπένσερ
τῷ κ. Ἀλεξίῳ Τσιμπουράκῃ
64 Avenue Road
Regent's Park
Ἐν Λονδίνῳ N. W.
Σεπτεμβρίου 9, 1893

Ἀγαπητὲ Κύριε,

Φοβοῦμαι ὅτι ἀδυνατῶ ν' ἀνταποκριθῶ ἀποχρώντως εἰς τὴν ὑμετέραν αἴτησιν. Ἡ ἐν τῷ ὑμετέρῳ προλόγῳ ἰδέα φέρει τοσοῦτον ἀφῃρημένον τύπον, ὥστε δὲν εἶμαι ἐντελῶς παρεσκευασμένος ν' ἀποκριθῶ κατηγορηματικῶς ναί, ἢ ὄχι. Βεβαίως ὅμως δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι, ὅτε συνέγραφον τὸ ἔργον, ἡ ἰδέα ἣν ἐξαγγέλλετε δὲν ὑπῆρχεν εὐκρινὴς ἐν τῷ πνεύματί μου.

Εἰμὶ
πιστῶς ὑμέτερος
Ἑρβέρτος Σπένσερ.

---

(1) Ἡ ἰδέα αὕτη ἐξελήφθη παρά τινων ὡς ἀνακεφαλαιοῦσα τὸ περιεχόμενον τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Σπένσερ. Α. Ι. Τ.

ESSAI

d'un plan de métaphysique.

PAR

ALEXIS I. TSIMBOURAKY

SECONDE ÉDITION

ATHÈNES

IMPRIMERIE DES ÉTABLISSEMENTS

ANESTIS CONSTANTINIDÈS

1896

Paris, 15 Avril 1894.

Henri Marion

Professeur à la Faculté des lettres de Paris

22, rue de Grenelle.

Très reconnaissant à Monsieur Alexis Tsimbouraky de l'honneur qu'il lui a fait en lui offrant son *Essai d'un plan de Métaphysique*, où il touche d'une main si ferme à tant de grandes questions, en si peu de pages.

Mr Alexis Tsimbouraky

à Mr Jules Verne

(Sur la couverture d'un exemplaire de la première édition de cet ESSAI).

La Métaphysique deviendrait une lecture populaire, si elle avait un Jules Verne.

Étolicon le 3]15 Juin 1895.

A. I. T.

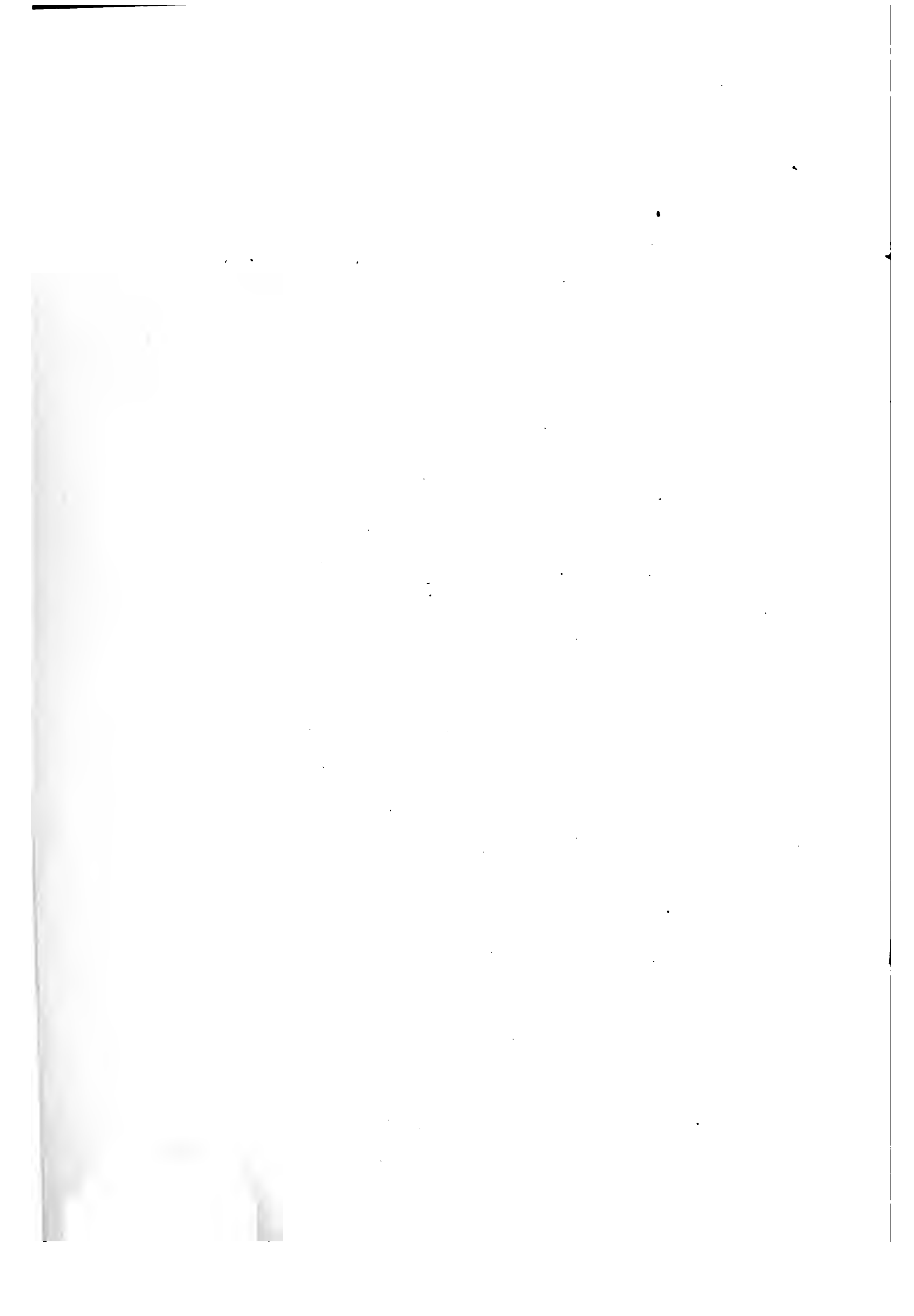
Mr Jules Verne

à Mr Alexis Tsimbouraky

Cher Monsieur, une absence ne m'a pas permis de vous remercier plutôt pour l'aimable et précieux envoi que vous m'avez fait. Je m'empresse donc de vous adresser mes sincères remerciements, et aussi mes meilleurs compliments et témoignages de sympathie et d'estime.

JULES VERNE

15 Juillet 95

ESSAI
d'un plan de métaphysique.

A. L'existence.

La métaphysique est le contrôle de l'existence.

De l'infinie divisibilité de la matière, qui est imposée à notre conscience, et que pourtant nous ne pouvons ni constater ni même concevoir; c'est-à-dire de l'infiniment petit, nous pouvons conclure en toute sûreté à l'infiniment grand, c'est-à-dire à l'infini, lequel nous ne pouvons, non plus, ni constater ni concevoir.

L'existence est donc absolue et infinie: c'est-à-dire, qu'elle n'existe pas en relation avec autre chose qu'elle même, et s'identifiant avec la totalité des choses existantes, c'est-à-dire avec l'Univers, elle n'a son contraire, ni en deçà, ni au delà de limites quelconques.

Ce qui revient à dire que les mots ***Absolu*** et ***Infini*** sont applicables à la seule existence.

En sa qualité d'absolue l'existence est donc opposée à la seule non-existence et nullement au relatif; car avec les choses relatives elle soutient le rapport du tout aux parties; et par conséquent il n'y a pas de différence de nature entre l'Absolu et le Relatif; puisque, de même que l'Absolu, les choses relatives ne sont point susceptibes d'anéantissement. Seulement elles n'existent

pas ***seules***, comme l'Absolu, mais ***en relation*** de coexistence avec d'autres choses également relatives, et à l'égard desquelles ***seules*** elles sont relatives.

En sa qualité d'infinie l'existence, en excluant les limites, est aussi opposée à la seule non-existence, et nullement au fini, avec lequel elle soutient le même rapport du tout aux parties; et par conséquent aussi il n'y a pas de différence de nature entre eux. Car, de même que l'Infini, les choses finies ne rencontrent point sur leurs limites la non-existence, c'est-à-dire le néant, mais d'autres choses également finies, et à l'égard desquelles ***seules*** elles sont finies.

Il est donc évident que la non-existence (le non-être de philosophes avant Parménide et depuis Platon et les Alexandrins et jusqu'à Hégel (1) est un mot vide de sens. Car, autrement l'existence ne serait ni absolue ni infinie.

Mais en excluant les limites de l'existence, ainsi que la coexistence ou relation de l'existenece avec quelque autre chose qu'elle-même, ou avec le néant, l'Absolu et l'Infini excluent également et commencement et fin et cause efficiente et cause finale de l'existence. Car, autrement, elle ne serait pas absolue, ***seule***, mais en ***relation*** de dépendance avec quelque autre chose, qui eût été la cause de sa genèse, (notre pensée est presque exprimée par ces mots de Spinoza, à savoir, que la substance est ***causa sui***) qui causerait sa fin, ou pour la satisfaction de laquelle l'existence existerait. Mais cette autre chose *où* pourrait-elle bien exister, l'existence étant infinie ?

De l'extrême utilité de l'existence nous devons de

---

(1) Ainsi que be néant de la religion chrétienne.

toute nécessité reconnaitre que la nature inorganique est passivement logique et la nature organique activement logique. Mais il est évident que cette utilité ne constitue point une cause finale en dehors de l'existence, mais elle est contenue en elle.

Il suit de ce qui précède que le contrôle de l'existence, c'est-à-dire, la métaphysique, ne contient, pour ainsi dire, que la question de la définition de l'existence.

Or, il est manifeste que le monde inorganique, comme le monde organique, le monde matériel comme le monde intellectuel, c'esi-à-dire, tous les degrés de l'existence sont la *Force*.

Pourquoi?—Il faut chercher la réponse dans l'existence elle-même. Parce que la force est l'élément l'absolument necessaire de l'existence ; et je dirais presque:parce que l'existence est le plùs sublime des triomphes,—et pour toute victoire la force est necessairə—si le mot triomphe n'impliquait pas une *relation* hostile de l'existence avec quelque autre chose qu'elle-même.

La Force relativement immobile, (passivement mue) se fige, pour ainsi dire, et devient l'Univers, et relativement mue, elle devient sa vie florale, animale, et spirituelle.

Aristote n'a pas si haute opinion de la force et même (la métaphysique Θ, 1051 a, 4) il déclare formellement l'énergie comme «valant mieux» qu'elle. Mais des raisons sur lesquelles il s'appuie, on peut inférer, qu'il n'avait pas envisagé la force sous son véritable point de vue, c'est-à-dire, il n'avait pas compris que l'énergie est l'élément actif de la force ; et que, par conséquent, la force est plus compréhensive que l'énergie.

Quant à la forme primitive de l'existence ou de la

force, il parait qu'elle devait être quelque chose de contraire à la concentration actuelle de matière qui a produit les étoiles, les nébuleuses e.c.t. et contraire aussi à la transparence actuelle, qui se confond, pour ainsi dire, avec l'espace ; mais que la matière devait être également repandue partout ; et que sans cette concentration, cette diaphanéité n'aurait pu exister.

Nous avons dit que l'existence, c'est-à-dire, l'Univers est la force *elle-même*, et nullement la *manifestation* d'une force qui passe l'intelligence, selon M. H. Spencer (Premiers Principes § 14). M. H. Spencer sépare la force d'avec l'Univers, et le noumène d'avec le phénomène, de la même manière que Hégel sépare l'Idée d'avec la Nature (Logique ; introduction de Hégel ; traduction française A Véra). Et d'abord, relativement à M. H. Spencer, ne semble-t-il pas que cette distinction soit appuyée sur la même illusion, à cause de laquelle ou se figure un Créateur et un monde créé? Quand à Hégel, il n'y a rien d'aussi beau que cette demande d'Aristote, «comment, si les idées étaient les essences des choses, pourraient-elles en être séparées ?» (Ibid. 991, 6, 2).

La matière est l'élément passif de la Force, lequel frappe un ou plusieurs sens.

Si nous nous faisons une idée claire de l'absolue et infinie existence, nous devons, admettre que le temps et l'espace n'ont point d'asséite ; mais que, contrairement à l'hypothèse de M. H. Spencer (Ibid. § 15. — hypothèse qui est en opposition avec l'absolu de l'existence), ils cesseraient d'être, quand toute chose cesserait d'être. Car, le temps n'est rien sans l'existence qui dure, et l' espace n'est rien sans l'existence qui s'*étend* ; (de même que le mouvement n'est rien sans quelque chose qui *se meut*).

Nous pouvons donc tout simplement définir le temps comme la durée de l'existence ; l'espace comme l'étendue de l'existence ; et le mouvement comme le changement de place de l'existence.

Il s'ensuit que le temps et l'espace ne sont ni de formes de l'intuition, selon Kant ; ni des Idées, selon Hégel, ni quelque chose d'inconpréhensible, selon M. H. Spencer ; ni des entités.

J'ose dire que les mêmes considérations sont applicables au nombre, à la quantité, à la qualité, et en général à tout ce qui n'existe pas par soi-même.

B. La Cosmologie.

(ou plan de l'Univers).

L'Humanité est l'Univers vivant par *plusieurs Égo*.

Chaque égo est une concentration d'existence : 1) susceptible de mixtion chimique : 2) plastique ; 3) organique ; 4) de mobilité spontanée ; 5) d'énergie spontanée ; 6) autocrate.

Pouquoi l'Univers vit-il par plusieurs moi ?

Nous devons admettre a *posteriori* que c'est la meilleure manière de vivre pour lui. Car, autrement les jouissances les plus passionnées, les émotions les plus douces, les idées les plus élevées feraient défaut.

Comment l'Univers vit-il par plusieurs moi ?

Dès que la métaphysique a posé cette question, elle a accompli sa tâche ; et c'est à la philosophie spéciale et à toutes les sciences de répondre ; notamment à la mécanique celeste, à l'héliographie, à la géologie, et à l'anthropologie.

Mais assurément elles ne nous contrediront pas si nous disons d'une manière très-générale, que chaque humanité a besoin d'une planète pour demeure, d'un

soleil vivifiant, de la faim, de l'amour et de la mort pour se conserver et se multiplier.

Sans la mort l'Univers ne vivrait pas par ***plusieurs moi*** : la terre par exemple depuis son intégration jusqu'à sa désintégration ne pourrait peut-être nourrir plus de cinq milliards d'êtres humains ; tandis que par la mort elle en nourrit peut-être environ cinq milliards par siècle.

Et c'est ainsi que la jeunesse de l'Univers se perpétue ; et il n'y a rien de plus admirable que le spectacle d'un organisme humain, dont le système nerveux porte les impressions, à l'état latent (1), d'une vie de centaines de milliers d'années, et qui pourtant, fait son apparition sous la forme d'un nouveau-né.

Il faut ajouter que la nature inorganique n'est pas naturellement susceptible de vieillir, et que le reste de la nature organique, la Flore et Faune, se renouvelle tout autant, et même plus vite que l'homme.

C. Théologie.

La théologie est la cosmologie de l'ignorance.

Pourtant cette ignorance est une sagesse relative que l'humanité n'a acquise que dequis quelques milliers d'années, ayant été avant cette époque incapable d'exprimer, au moyen de religions, de l'admiration et de la gratitude pour l'existence, et de créer des dieux pour l'interpréter.

Depuis cette époque-là elle a inventé une multitude

(1) Nombre de rêves sont, je crois, la répétition de scènes de la vie d'encêtres, ayant vécu qien des siècles auparavant.

infinie de dieux, dont le dieu que l'imagination austère des Hébreux a conçu et que, ensuite, les Chrétiens et les mahométans adoptèrent, plus imparfait que Jupiter, en ce qu'il méprise ce qu'on appelle la chair, parait devoir être la dernière création au moins de la race caucasienne.

Ce qui est à souhaiter. Car à présent pour les ésprits qui, parmi nous, n'ont pas eu l'avantage d'une culture superieure, toute religion, nonobstant les arguments de M. Edouard von Hartmann en faveur d'une religion de l'avenir, (La dissolution interne du christianisme et la religion de l'avenir) est un obstacle positif à la civilisation ; non seulement à cause de l'ignorance en elle même, mais aussi à cause de l'hétéronomie morale qui en résulte.

Avant tout, sans cette hétéronomie morale on n'oserait jamais verser le sang précieux au nom des religions, et sous la responsabilité de dieu.

D. Nos connaissances.

Puisque l'existence est absolue, toutes les connaissances obtenues jusqu'à présent par l'homme (et à obtenir) sont necessairement absolues. Telles sont par exemple les connaissances arithmétiques. Car, comme disent les phythagoriciens : «les combinaisons des nombres sont les mêmes dans le ciel, et en bien d'autres endroits». (Aristote, ibid, 1090 б, 24).

Voici un plus simple exemple : Si l'objet que je tiens à la main est réellement de l'or ; c'est-à dire, pourvu que je ne me trompe pas, ma connaissance est absolue. Car la non-existence de cet objet étant impossible ma connaissance ne saurait être démentie.

Nous croyons que les arguments de M. H. Spencer (Premiers Principes, Première Partie, chap 4) contre l'absolu de nos connaissances ne militent pas en faveur de sa thèse.

ÉTOLIKON (Grèce).

Mars 1896.

APPENDIX

TO THE

EPITOME

OF

FIRST PRINCIPLES

OF

HERBERT SPENCER

BY

ALEX. TSIMBOURAKY

ATHENS

ANESTY'S CONSTANTINIDY'S

PRINTING HOUSE

1896

Mr Herbert Spencer,
to *Mr Alex. Tsimbouraky*

64 Avenue Road
Regent 's Park
London N. W.
Aug. 21, 1893

My dear Sir,

I recently received, sent I suppose through the greek Legation in London. three copies of your translated epitome of **First principles**.

It is a pleasant surprise to me to find that a country distinguished by its culture at so early a period, should thus show itself appreciative of a product so modern as the Synthetic Philosophy.

Is your work a tranlation of a pars of the epitome drawn up in English by Mr Howard Collins, or is it an epitome independently made ? In either case I am glad to have the contained ideas made accessible to the greek public, and I trust that the results may be such as will satisfy you that your labours have been not in vain.

I am
Truly yours,
HERBERT SPENCER

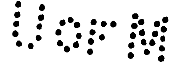
Mr Alex. Tsimbouraky
to *Mr Herbert Spencer*

Aitolicon (Greece) the 20/1 of September 1893

Sir,

I have the honour to acknoledge the receipt of your letter of the 21 of August, and to thank you warmly for it.

The work of Mr Howard Collins is unknown to me ; nay,

not knowing English well, I have only read the French translation of **First principles** by Mr E. Cazelles.

I will be very happy, Sir, if you have the kindness to write to me, if I am right or wrong in having written these words in my little preamble :

«A strength which in a relative immobility (passive move-»ment) is congealed, so to say, and becomes the Universe, »and in a relative movement his botanical, animal, and spi-»ritual life, that, we think, is the idea, to which the study »leads of the eminent work, of which we publish an epi-»tome.» (1)

I am Sir,
evermore yours
A. I. Tsimbouraky

Mr Herbert Spencer
to *Mr Alex. Tsimbouraky*

64 Avenue Road
Regent's Park
London N. W.
September 9th 1893.

Dear Sir,

I fear that I cannot respond satisfactorily to your request. The proposition you have set forth as a preamble has so abstract an aspect that I am hardly prepared to say positively Yes or No to it Certainly, however, I may say that the idea you enunciate was not in any distinct way present to me when I wrote the hork.

I am,
Faithfully yours,
Herbert Spencfr.

(1) Men mistook this idea as recapitulating the contents of Mr Spencer's work. A.I.T.

